

Öğretmen Adaylarının Bakış Açısından Sınıf Öğretmenlerinin Öğretim Sürecinde Gösterdikleri Dönüt ve Düzeltme Davranışları

DOI: 10.26466/opus.825157

*

Temel Topal *

* Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

E-Posta: temeltopal@hotmail.com

ORCID: [0000-0002-6210-816X](https://orcid.org/0000-0002-6210-816X)

Öz

Öğretim sürecinin verimli bir şekilde sürdürülmesinin ana sorumlusu olan öğretmen ve öğretmen davranışlarının niteliği kritik önem taşımaktadır. Öğretim süreci başarıya odaklanmayı gerektiren planlı ve profesyonel bir süreçtir. Öğretmenin bu süreci profesyonel şekilde yürütmesi ve ortaya çıkabilecek öğretimsel sorunlarla başa çıkabilmesi için sergilemesi gereken davranışlardan biri de dönüt ve düzeltme davranışlarıdır. Bu davranışlar, yanlış ve eksik öğrenmelerin zamanında belirlenip giderilerek sonraki öğrenmelerin niteliği açısından önemlidir. Bu araştırma, sınıf öğretmeni adaylarının bakış açısından sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışlarını hangi durumlarda ve nasıl gösterdiklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Söz konusu amaç doğrultusunda tasarlanan araştırma, 2018-2019 bahar döneminde açık uçlu 2 sorudan oluşan anket ile 22 sınıf öğretmeni adayından elde edilen verilere dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Betimsel araştırma yöntemlerinden tarama yönteminin benimsendiği çalışmada elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin genel olarak dönüt ve düzeltme davranışlarını gösterme eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Ancak sınıfların kalabalık olması, konuların yoğunluğu ve öğrencilerden kaynaklı özel durumların öğretmenlerin süreç organizasyonunu zorlaştırdığı belirlenmiş, ulaşılan sonuçlara dayalı bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen davranışları, sınıf öğretmeni, dönüt ve düzeltme

Feedback And Correction Behavior Of The Classroom Teachers During The Teaching Process From The Perspective Of The Teacher Candidates

*

Abstract

The quality of teacher and teacher behavior, which is the main responsibility for the efficient maintenance of the teaching process, is of critical importance. The teaching process is a planned and professional process that requires a focus on success. One of the behaviors that the teacher must exhibit in order to carry out this process professionally and to cope with the instructional problems that may arise is feedback and correction behavior. These behaviors are important in terms of the quality of subsequent learning by identifying and eliminating incorrect and incomplete learning on time. This study aims to determine in which situations and how classroom teachers show their feedback and correction behavior from the perspective of prospective classroom teachers. The research, designed in line with the aforementioned purpose, was carried out based on the data obtained from 22 classroom teacher candidates with a questionnaire consisting of 2 open-ended questions in the spring term of 2018-2019. The data obtained in the research, in which the scanning method, one of the descriptive research methods, was adopted, was analyzed through descriptive and content analysis.

As a result of the research, it was determined that classroom teachers generally tend to show feedback and correction behaviors. However, it was determined that the crowded classes, the density of the subjects and the special situations caused by the students made the process organization of the teachers difficult, and some suggestions were made based on the results.

Keywords: *Teacher behaviors, classroom teacher, feedback and correction*

Giriş

Öğrencinin öğretim sürecinde öngörülen amaçlara ulaşması ya da uygun davranışları kazanıp kazanmadığının öğrenciye bildirilmesi olarak ifade edilen dönüt, etkinliklerin nitelikleri konusunda verilen mesaj ve açıklamaları da içermektedir. Bu bildirimlerin sonucuna bakılarak öğrencilerin eksik ve yanlışları belirlenmekte, belirlenen eksikleri tamamlama ve yanlışları doğrulama işlemi de düzeltme olarak adlandırılmaktadır. Öğretim sürecinde genelde birlikte kullanılan dönüt ve düzeltme hem bireysel hem de grupla öğretimde büyük öneme sahiptir. Birlikte kullanılan dönüt ve düzeltme, öğrencilerin yanlış öğrenmelerinin zamanında düzeltilmesi açısından da kritik değer taşımaktadır.

Öğrenme-öğretme süreci, öğretmen ve öğrenci arasında etkili bir iletişim ve işbirliğini gerektirir. Bu iletişim ve işbirliği sürecinin organizasyonunda öğretmenlerin sergilediği birçok davranış bulunmaktadır. Genel olarak öğretmenlerin öğretimsel davranışları olarak nitelendirilen bu davranışların en önemlilerinden biri de dönüt ve düzeltme davranışlarıdır.

Dönüt genel olarak öğrenme ünitelerinin sonunda uygulanmakta ve öğrencilerin neler öğrendiklerini, neleri öğrenmeleri gerektiğini ortaya çıkarmaya yöneliktir. Düzeltme ise her öğrenciye kendi öğrenme eksiklerini tamamlayabilmesi için hangi öğretim materyal ve kaynağından yararlanacağına ilişkin yardım sürecini içerir (Demirel, 2015, s.136). Öğretmenin sorusuna verilen doğru ya da yanlış cevap dönüttür. Öğretmenin, yanlış cevap verildiğinde bunu doğru bir şekilde ifade etmesi düzeltmedir (Gökalp, 2016, s.7). Borich, her öğrenciden gelen her cevabın doğru olmak zorunda olmadığını, ancak dersin başarılı bir şekilde yürümesi için öğrencilerden % 60 ile % 80 oranında doğru cevap gelmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Öğretmenin düzenli şekilde doğru cevap verilmesini sağlaması, konuyla ilgisi olmayan öğrenci cevaplarını ve sınıfın dikkatinin dağılmasını azaltmaya yardımcı olacaktır (Akt. Ocak, 2017, s.272). Bu bakımdan öğretmenlerin öğretim sürecini soru-cevap şeklinde yürütmesi ve sonucu görerek değerlendirme yapması önemli bir dönüt-düzeltilme uygulamasıdır ve birlikte yapılması öğretimin niteliğini artırmaya dönük profesyonel bir öğretmen davranışıdır.

Dönütün amacı, öğrencilerin hatalarını tekrar etmeden daha nitelikli tepkiler verme becerilerini geliştirmektir. Beydoğan (2016, s.298-299), öğretmenlerin dönüt ve düzeltmeyi genel olarak öğrencilerin bir önceki derste

yaptıklarını gözden geçirmek, eksik ya da yanlışları varsa bunları düzelterek yeniden öğretmek ve sorular sorarak yanıtlarını onaylamak veya düzelterek değerlendirmelerde bulunmak amacıyla kullandıklarına vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, öğretim sürecinde öğrenciye dönüt niteliğinde sunulan ipuçları ile bilgi vermeye yönelik tüm mesaj, işaret ve açıklamalar öğretimin niteliği açısından önem taşımaktadır. Öğrenme-öğretme sürecinde bireyin edindiği bilgiyi içselleştirerek yeniden yapılandırması ve etkinliklerinin niteliğine ilişkin doğru bilgiler edinmesi durumunda öğrenme kolaylaşmaktadır.

Grupla öğretimde büyük önem taşıyan dönüt ve düzeltme, öğretmen-den öğrenciye ve öğrenciden öğretmene canlı bir bilgi ve mesaj akışı sağlamaktadır. Böylece öğretmen ve sınıftaki tüm öğrenciler, birbirinden haberi ve birbirine uyumlu olabilmekte, yanlışların düzeltilmesi de dahil olmak üzere ortaya çıkabilecek tüm ihtiyaçlar zamanında ve tam olarak karşılanabilmektedir (Özçelik, 1987, s.193-194). Öğretim sürecinde öğretmen ve öğrenciler sıklıkla dönüt alışverişinde bulunurlar. Öğretmenin verdiği dönüt, öğrencilerin yanıtlarının yeterliliğine ilişkin bilgi verirken, öğrencilerin dönütleri öğretimin başarısının göstergesidir (Gözütok, 2000, s.112).

Öğretim hizmetinin niteliği ve öğrenme düzeyini belirleyen en önemli öğelerden biri olan dönüt çok etkili olarak kullanılsa bile sınıftaki her öğrenci için aynı düzeyde etkili olmayabilir. Öğretmenin verdiği ipuçları, pekiştirme ve katılımı sağlamaya dönük davranışları tüm öğrenciler için yeterli ve uygun olmayabileceğinden, öğretim sürecinde öğrencilerin neleri öğrenip öğrenmediğinin belirlenmesi önemli bir noktadır. Bu bakımdan etkili bir öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğrenciye öğrenmelerinin doğruluğu ya da yanlışlığına ilişkin anında dönüt verilmesi (Çalışkan, 2015, s.420-422) yerinde bir uygulamadır.

Sınıf içinde en yoğun iletişim öğretmen ile öğrenci arasında yaşanmaktadır. Bu iletişimdeki nitelik, hem sınıf yönetimi hem de öğrenme bakımından olumlu sonuçlar doğurur. Öğretmenin sınıfta olumlu bir hava yaratması ve öğrencileri ile iyi bir iletişim sağlaması, öğrencilerin derse etkin katılımına katkıda bulunur. Öğretmeni ile olumlu iletişim kurabilen, beklediği mesaj ve dönütleri alabilen öğrenciler olumlu davranışlarını geliştirirler (Hoşgörür, 2006, s.167). Ayrıca öğretmenler, olumlu bir sınıf atmosferi oluşturarak, öğrencilerde ilgi ve merak yaratıp gerekli dönütleri vererek etkili öğrenme koşullarının oluşmasına da katkı (Kuran, 2005, s.79) sağlayabilirler.

Öğretmenlerin öğrencilerine öğrenme ya da performanslarının doğru yönlerine ilişkin verdiği dönütler olumlu dönüt, doğru olmayan öğrenmele-re ilişkin verilen dönütler de olumsuz dönüt olarak adlandırılmaktadır. Olumlu dönüt, öğrencileri öğrenme hedeflerine ulaşmada doğru yolda tutma amacı taşır ve öğrenme düzeyini artırırken, olumsuz dönüt ise doğru olmayan performanslarına dönük olarak öğrencileri bilgilendirmede kullanılır. Öğretmenler hem olumlu hem de olumsuz dönütleri kullanmalıdırlar. Dönütlerin çok fazla olması öğrencileri bunaltabilir, özellikle olumsuz dönütler öğrencide kaygı oluşturabilir (Gözütok, 2000, s.112-113). Öğrenciye dönüt verirken aşağılanmamalı, azarlanmamalı, ceza olarak herhangi bir uyarıcı verilmemeli, tersine cesaretlendirici uyarıcılar işe koşulmalıdır (Sönmez, 1994, s.102). Dönütlerin etkili olarak kullanılmasında (Fidan, 1996, s.151) aşağıdaki noktalara özen gösterilmesi önerilmektedir.

- Dönütte verilen bilgiyi öğrenci kullanabilmelidir. Yanlışının nerede olduğunu anlamayan öğrenci problemi daha çok karıştırabilir.
- Dönütte çok uzun olmayan gecikmeler öğrencilere kendi kendilerine doğruyu arama fırsatı verebilir. Dönütün uzun süre gecikmesi ise güdülenmenin derecesini düşürür ve etkisini kaybettirir.
- Öğretmen, bir değerlendirme sonucu ile ilgili düşünce ve önerilerini açık ve net şekilde yapmalıdır.
- Düzeltici dönüt, yalnız dönüt vermekten daha etkili ve yararlıdır. Öğrenci, hataları ve eksikleri hakkında sağlam bilgi sahibi olmaz ise hatalarını düzeltemez.
- Dönütler, zamanla öğrencinin kendi kendine güdülenmesini artırmak için gerektiğinde sözlü olarak verilmelidir.

Grupla öğrenme durumlarında dönüt ve düzeltme işlemleri öğrenmeyi önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu işlemlerdeki aksamalar önemli öğrenme eksiklerine ve giderek öğrenme eksiklerine yol açmaktadır. Bu işlemlerin ihtiyaçları karşılayacak hale getirilmesi ise öğrenme düzeyini önemli ölçüde yükseltmektedir. Grupla öğretimde dönüt ve düzeltme ihtiyaçlarının karşılanması, tek başına öğrenme düzeyini bir standart sapma kadar artırabilmektedir. Kısaca böyle bir önlem alındığında gruptaki öğrencilerin yaklaşık yarısı, normal okul durumlarında bunlardan sadece % 16'sının erişebildiği bir öğrenme düzeyine çıkmakta, gruptaki diğer öğrencilerin öğrenme düzeylerinde de buna benzer gelişmeler görülmektedir. Dönüt ve düzeltme ihtiyaçlarının karşılanması halinde gruptaki öğrencilerin yaklaşık yarısı,

normal okul durumlarında bunlardan sadece % 5'inin erişebildiği bir öğrenme düzeyine çıkmaktadır. Grupla öğrenme durumunda, bireysel öğrenmedeki etkililik ve verime çok yaklaşan böyle bir gelişme, dönüt ve düzeltme işlemlerinin durumuna göre bir ünite veya dersteki öğrenme hızı ve öğrenme düzeyi, dolayısıyla da sonrasındaki ünite veya derslerle ilgili önkoşul öğrenmeler ve öğrenme güdüsü üzerindeki etkilerine bağlıdır (Özçelik, 1997, s.195).

Öğrenciler, doğru ve yanlış yaptıklarına ilişkin öğretmenleri tarafından bilgilendirildiklerinde daha kolay öğrenebileceklerinden dönüt verme önemli bir öğretimsel davranıştır. Dönüt yoluyla eksik ve hatalarını öğrenen öğrenci bunları terk ederek doğrularını tekrarlama yoluna gidecektir. Cole ve Chan (1994, s.221), öğretmen tarafından verilen dönütün öğrenme kalitesini güçlü şekilde etkilediğini ve dönütün yerinde kullanılmasının öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde son derece önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Gözütok (2000, s.113) da öğretmenlerin dönüt ve düzeltmeler kullanmasının öğretimin niteliğini yükselttiğini gösteren araştırmalara dikkat çekmekte, ayrıca birleştirilmiş sınıf öğretiminde ve normal öğretimde dönüt ve düzeltme kullanmanın öğretimsel hedeflere ulaşmada daha başarılı sonuçlar verdiğini belirtmektedir.

Dönüt ve düzeltme işlemleri kullanılmadığında, hedef-davranışların kazanılıp kazanılmadığı, yanlış ve eksik öğrenmelerin olup olmadığı, öğrenmeyi engelleyen olası güçlüklerin neler olduğu anlaşılamaz. Bu nedenle öğretmenlerin, öğrencinin öğrenme eksiklerini belirleme ve öğrencinin öğrenmesini engelleyen olası güçlükleri saptamak ve bu güçlükleri ortadan kaldırmak için her dersin ya da ünitenin sonunda dönüt ve düzeltme davranışlarını kullanarak (Oral, 2000) süreci zenginleştirmeleri gerekmektedir.

Sarıtaş (2011, s.353) da öğrenmenin kalıcı hale gelmesinde dönüt ve düzeltme işlemlerinin önemli bir yeri ve işlevi olduğunu belirtmektedir.

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (% 90,3) değerlendirme sonucu belirlenen yanlışların öğrencilere dönüt olarak bildirilmesi düşüncesini taşıdıkları (Topal, 1999, s.86) görülmektedir. Bloom da öğrencilerin doğru cevaplarının pekiştirilmesi, yanlış cevaplarının düzeltilmesini öğretim hizmetinin niteliğinin yükseltilmesinde önemli bir etken olarak görmektedir (Özçelik, 2016, s.125-126). Sönmez (1994, s.108) de öğretmenin öğrencilerine pekiştireç, ipucu ve dönüt vererek güç öğrenenlere yardım etmesi ve cesaretlendirici olması gerektiğini belirtmektedir. Görüldüğü gibi öğretimin

niteliğini artırmaya yönelik önemli bir öğretmen davranışı olan dönüt ve düzeltme davranışları öğrenme-öğretme sürecini çeşitlendirerek zenginleştirmektedir. Bu yönüyle söz konusu davranışlar, öğrenciler arasındaki bireysel farkların en yüksek olduğu özellikle ilkökul olmak üzere her öğretim düzeyi açısından önemlidir. Bu bakımdan ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışlarını hangi durumlarda ve nasıl gösterdiklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecinde dönüt ve düzeltme davranışlarını hangi durumlarda ve nasıl gösterdiklerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma, betimsel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemine göre gerçekleştirilmiştir. Tarama araştırmalarında amaç, incelenecek kişi, olay veya durumların özelliklerine ilişkin kapsamlı bilgi toplamak ve bu özelliğin dağılımını belirlemektir (Öztürk, 2019, s.78). Böylece, elde edilen veriler değişik yöntemlerle analiz edilerek sonuçlara ulaşılabilir.

Çalışma Grubu

Öğretmen adaylarının bakış açısından sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışlarını hangi durumlarda ve nasıl gösterdiklerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın çalışma grubu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi 4. sınıfta öğrenim gören 14'ü bayan, 8'i erkek olmak üzere toplam 22 sınıf öğretmeni adayından oluşmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemine göre seçilen bu adaylar, haftada 1 gün "öğretmenlik uygulaması" dersi kapsamında ilkokullarda uygulama yapmaktadır.

Verilerin toplanması ve analizi

Araştırmanın verileri, sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışlarını hangi durumlarda ve nasıl gösterdiklerine ilişkin açık uçlu 2 anket sorusuyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizine tabi tutularak her bir soru için kodlar belirlenmiştir. Ortaya çıkan kodlara bağlı olarak her bir ifadenin frekansı ve yüzdesi verilmiştir. Ayrıca tablolarda belirlenen kodlara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerine yer (Ö1, Ö2 gibi) verilmiştir.

Bulgular

Bu Dönüt ve düzeltme davranışları gözlenen sınıf öğretmenlerinin gözlem yapılan derslerinin türleri Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Gözlem yapılan derslerin türlerine göre dağılımları

Dersler	Frekans	Yüzde (%)
Türkçe	22	44
Matematik	17	34
Diğer	11	22
Toplam	50	100

Sınıf öğretmeni adaylarının gözlem yaptıkları derslere ilişkin verilerin yer aldığı Tablo 1 incelendiğinde, 22 gözlemin (% 44) Türkçe, 17 gözlemin de (% 34) Matematik dersinde yapıldığı görülmektedir. Gözlemlerin geri kalan kısmı ise (% 22) diğer (hayat bilgisi, fen bilgisi, sosyal bilgiler vb.) derslerde gerçekleştirilmiştir. Gözlemlerin büyük bir çoğunluğunun Türkçe ve matematik derslerinde yapıldığı (% 78) dikkat çekmektedir. Bu durum, Türkçe derslerinin ilkokullarda 1. ve 2. sınıflarda haftada 10 saat, 3. ve 4. sınıflarda ise 8 saat olmasından kaynaklanmaktadır. Benzer şekilde matematik dersi de ilkokulda her sınıf düzeyinde haftada 5 saat olarak yer almaktadır.

Dönüt ve düzeltme davranışları gözlenen sınıf öğretmenlerinin hangi durumlarda bu davranışları gösterdiğine ilişkin gözlem sonuçları Tablo 2 aracılığı ile verilmektedir.

Tablo 2. Sınıf öğretmenlerinin hangi durumlarda dönüt ve düzeltme davranışlarını gösterdiğine ilişkin dağılım

Tema	Kod	Frekans	Yüzde (%)
Sınıf öğretmenlerinin hangi durumlarda dönüt ve düzeltme davranışlarını gösterdiğine ilişkin ana tema	Öğrenciler öğrenme sorunu yaşayınca dönüt ve düzeltme yaptı	13	15.48
	Öğrencilere yanlışlarını buldurmaya yönelik dönüt ve düzeltme yaptı	20	23.81
	Öğrenmeyi destekleme ve konuya açıklık getirmeye yönelik dönütler verdi	14	16.67

Öğrenciler eksik ve hatalı öğrendiklerinde dönüt ve düzeltme yaptı	17	20.24
Öğrencilerin performansını değerlendirmeye yönelik dönüt ve düzeltme yaptı	20	23.81
Toplam	84	100

Tablo 2’de de belirtildiği gibi sınıf öğretmenlerinin genel olarak derslerinde dönüt ve düzeltme davranışlarını sergiledikleri görülmektedir. Bu davranışlar, öğrencilerin öğrenme sorunu yaşadığı durumlarda (% 15.48) bireysel olabildiği gibi gruba yönelik, hatta onları cesaretlendirmeye dönük öğretmen davranışlarını da içermektedir. Öğretimde önemli olan öğrenenlerin önündeki öğrenme engellerinin kaldırılması olduğundan, öğrencileri cesaretlendirmeye yönelik her tür olumlu öğretmen davranışı öğretimsel açıdan değer taşımaktadır. Beydoğan (2016, s.299) da öğretmenlerin dönüt ve düzeltme davranışlarını öğrencilerinin öğrenmelerindeki yetersizlikleri fark ettiği anda kullanması ve onları öğrenmeye yönlendirerek eksiklerini giderecek dönüt ve düzeltmelere yer vermesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Öğretmenlerin, öğrencilerinin yanlışlarını buldurmaya ve öğrenme isteklerinin canlı tutulmasına özen göstererek (% 23.81) sabırla öğretim sürecini yürütmeye çalışmaları da dikkat çeken bir noktadır. Ancak kalabalık sınıflarda sürecin güçlüğü ile ilerlediği ve öğretmenlerin daha çok değerlendirme amaçlı dönüt verdiği görülmektedir. Öğretmenlerin, öğrenmeyi destekleme ve konuya açıklık getirme amacına yönelik olarak dönüt ve düzeltme davranışlarını (% 16.67) tercih ettikleri, bu bakımdan konuların tekrarı yoluna gittikleri de görülmektedir. Konuların yeri ve zamanı geldiğinde tekrar edilmesi, konu bütünlüğü ve önceki öğretilenlerin hatırlatılması açısından önemli bir öğretmen davranışıdır. Öğretmenlerin, öğrencilerinin eksik ve hatalı öğrendikleri durumlarda dönüt ve düzeltme yoluna (% 20.24) gittikleri, bununla beraber öğrenci performansını ve öğrenme ürünlerini değerlendirme amaçlı dönüt ve düzeltme davranışlarını (% 23.81) sergiledikleri görülmektedir.

Bazı öğretmen adaylarının, sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışlarını gösterme durumuna ilişkin görüşleri şu şekildedir;

- Ö7: “Öğretmen konuyla ilgili soru soruyor, öğrenciler cevap veremezse hızlı bir şekilde soruyu başkasına yöneltiyor. Çocuğa düşünme için fırsat vermiyor”
- Ö11: “Öğrenci sorulan soruya cevap vermeye çalışırken, öğretmenin tamamlamaya çalıştığı durumlara şahit oldum. Çocuğa konuşma fırsatı vermesi gerekirdi”

Tablo 3. Sınıf öğretmenlerin dönüt ve düzeltme davranışlarını gösterme şekilleri

Tema	Kod	Frekans	Yüzde (%)
Sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecinde gösterdikleri dönüt ve düzeltme davranış şekilleri	Dönüt ve düzeltmeyi öğrenci düzeyine uygun yaptı	16	28.1
	Bireysel olarak dönüt ve/veya düzeltme yaptı	9	15.8
	Gruba yönelik dönüt ve/veya düzeltme yaptı	15	26.3
	Dönüt ve düzeltmeyi birlikte yaptı	17	29.8
Toplam		57	100

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin genel olarak dönüt ve düzeltme davranışlarını öğrencinin düzeyi ve bireysel farklarını dikkate alarak (% 28.1) gösterdikleri ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin dönüt ve düzeltmeyi bireysel olarak (% 15.8) gerçekleştirmekle birlikte daha çok (% 26.3) gruba yönelik yapmaları dikkat çekici bir noktadır. Bu durum, öğrencilerin benzer öğrenme sorunları yaşamalarının yanında, sınıfların kalabalık olmasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Öğretmen adayları, öğretmenlerin dönüt ve düzeltme davranışlarını genel olarak birlikte gösterdikleri (%29.8) görüşünü taşımaktadır. Bu değerlendirme, öğretmenlerin eksik ve yanlış öğrenmeleri zamanında düzeltmeye dönük etkinliklere öncelik verdiklerini göstermektedir. Bununla birlikte öğrencilerin bireysel farklarının ve öğrenme hızlarının da öğretmenler tarafından önemsendiği ve öğrenmeyi desteklemeye yönelik motive edici dönütlerin tercih edildiği belirlenmiştir.

Öğretim sürecinin etkili ve verimli olarak organize edilmesi büyük ölçüde öğretmenin mesleki nitelikleri ve profesyonel davranışlarına bağlıdır. Bu sürecin başarılı olmasında öğretmenle birlikte başka değişkenler de vardır. Bu değişkenlerden biri de kalabalık sınıflardır. Bu tür sınıflar öğretmenin işini zorlaştırmakta ve sürecin başarısını etkileyebilmektedir. Bu çalışmada da öğretmenlerin kalabalık sınıflarda güçlüklerle karşılaştığı, bireysel olarak dönüt ve düzeltme yapılması gereken durumlarda zaman zaman bu durumun aksadığı, sürecin bütün grupla yürütüldüğü görülmektedir. Özellikle matematik dersinde öğrencilerin benzer öğrenme sorunlarının sıklıkla yaşandığı, bu durumda gruba yönelik dönüt ve düzeltmelerin daha fazla yapıldığı dikkat çekmektedir. Erişen (1997, s.53) de sınıf mevcudunun kalabalık olduğu ve her bir öğrenciyle tek tek ilgilenmenin mümkün olmadığı durumlarda, öğreticilerin sınıfın yaptığı genel yanlış ve eksiklikleri öğrenci adı belirtmeden düzeltme yoluna gittiklerini belirtmektedir.

Öğretmenlerin, içeriğin yoğunluğuna bağlı olarak konuları yetiştireme endişesiyle zaman zaman dönüt ve düzeltme davranışlarını aksattığı görülmektedir. Bu durum, eksik ve yanlış öğrenmelerin anında belirlenmesi ve öğretmenin söz konusu sorunu zamanında çözmesine engel oluşturabilir. Öğretmenlerin bu noktada hem içeriğin yoğunluğu hem de sınıfların kalabalık olmasından kaynaklanan bazı güçlükler yaşadığı görülmektedir.

Bazı öğretmen adaylarının, sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışlarını gösterme durumuna ilişkin görüşleri şu şekildedir;

- Ö9: “Öğrenciler genel olarak benzer ve ortak öğrenme sorunları yaşıyor. Dolaşısıyla dersler büyük oranda tekrarlar ve güçlüklerle ilerliyor. Çoğu zaman öğretmenin tekrarı da işe yaramıyor. Kalabalık sayılabilecek sınıflar işi zorlaştırıyor, çocuklar ders dinlemiyor. Öğretmenlerin işi çok zor”
- Ö17: “Öğretmen, sorduğu soruya cevap alamayınca konuyu tekrar ediyor ama soruyu cevaplayamayan öğrenci bile öğretmeni dinlemiyor. Sınıflar çok gürültülü”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretim sürecinin etkili ve verimli şekilde organize edilmesi açısından önem taşıyan öğretmen davranışlarından biri de dönüt ve düzeltme davranışlarıdır. Bu davranışlar, tüm öğretim kademelerinde ve derslerin içeriğine göre öğretim sürecinin zenginleştirilmesi bakımından kritik değere sahiptir. Sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışlarını hangi durumlarda

ve nasıl gösterdiklerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin bu davranışları genel olarak davranışlarına yansıtıklarını göstermektedir.

Öğrenciler, doğru ve yanlış yaptıklarına ilişkin bilgilendirildiklerinde öğrenme kolaylaşacaktır. Yanlışını öğrenemeyen öğrenci aynı hatayı tekrar edebileceğinden dönüt ve düzeltme yoluyla öğretmen bu sorunu azaltabilecektir. Bu açıdan öğretmenlerin, öğrencilerin ödevlerine ve söylediklerine “doğru”, “yanlış” gibi verdiği tepkiler öğretimsel açıdan önemlidir. Öğrenciler, dönüt yoluyla eksiklerini düzeltme yoluna gidebileceği gibi yanlış öğrenmelerin de zaman geçmeden önüne geçilmiş olacaktır.

Öğrenciye, öğrenmesine ilişkin öğretmen tarafından verilen dönütün olumlu olması, öğrencinin öğrenme isteğini artırarak öğrenmeyi kolaylaştıracaktır. Öğretmenlerin genel olarak öğrencilerinin öğrenmelerini desteklemek amacıyla eksiklerinin kendilerine bildirilmesi yolunu tercih ettikleri görülmektedir. Bu sonuç, değerlendirme sonucunda belirlenen eksik ve yanlışların öğrencilere geri bildirilmesi gerektiğine ilişkin öğretmen görüşlerinin % 90.3 olarak (Topal, 1999, s.86) belirlendiği araştırma sonucuyla da tutarlılık göstermektedir.

Öğretmenlerin dönüt ve düzeltme davranışlarını genel olarak yüksek sayılabilecek düzeyde gösteriyor olmaları, öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğine yönelik olarak sorumluluklarını yerine getirmeye dönük etkin çaba harcadıkları şeklinde değerlendirilebilir. Öğretimin kalitesi öncelikle öğrenci nitelikleri olmak üzere, konunun özellikleri, ortamın tasarlanması ve ders verme sorumlusu konumundaki öğretmen davranışlarının profesyonelliği gibi birçok etkene bağlıdır. Öğretmenler, öğrencilerini tanıyarak öğretim etkinliklerini planlamakta ve organize etmektedirler. Öğretmenlerin bu süreçte gösterdiği ve öğretmen davranışları olarak nitelendirilen bir takım profesyonel düzeyde davranış bulunmaktadır. Bu davranışlardan biri de hemen hemen her derste sergilenen ve öğretim hizmetinin niteliğini desteklemeye yönelik dönüt ve düzeltme davranışlarıdır. Bu davranışların sınıf öğretmenleri tarafından hangi durumlarda ve nasıl gösterildiğinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Sınıf öğretmenleri genel olarak dönüt ve düzeltme davranışlarını yüksek sayılabilecek düzeyde göstermektedir.
- Öğretmenler, dönüt ve düzeltme davranışlarını matematik dersinde daha çok gösterirken, Türkçe ve diğer derslerde bu oran düşmektedir.

- Öğretmenlerin dönüt ve düzeltme davranışlarını gösterme durumları sınıftaki öğrenci sayısına göre farklılık göstermektedir. Küçük sınıflarda dönüt ve düzeltme daha çok bireysel olarak yapılırken bu durum kalabalık sınıflarda gruba yönelik gerçekleşmektedir.
- Küçük sınıflarda bireysel olarak yapılan dönüt ve düzeltme işleminde öğrencinin cesaretlendirilmesi ve öğrenme isteğinin desteklenmesi daha kolay iken, kalabalık sınıflarda öğretmenlerin bu işi yapmakta güçlükler yaşadığı görülmektedir.
- Öğretmenlerin dönüt ve düzeltme davranışları, içeriğin yoğunluğu ve niteliği yanında sınıfın fiziksel yapısından da etkilenmektedir.

Öğretim sürecinin verimliliği ve yanlış öğrenmelerin zamanında belirlenip doğru öğrenmelerin pekiştirilerek öğrencilerin öğrenme isteğinin desteklenmesi bakımından önemli bir öğretmen davranışı olan dönüt ve düzeltme davranışlarının sınıf öğretmenleri tarafından hangi durumlarda ve nasıl gösterildiğini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada ulaşılan sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- Öğretimin niteliğini yükseltmeye yönelik önemli bir öğretmen davranışı olan dönüt ve düzeltme davranışları kalabalık sınıflarda daha çok gruba yönelik olarak gerçekleştiğinden, bu davranışların bireysel gereksinimi olan öğrencilere dönük yapılabilmesi için sınıf mevcutlarının ideal düzeyde tasarlanması öğretim süreci açısından fayda sağlayabilir.
- Öğretmenlerin dönüt-düzeltilme ve diğer öğretimsel davranışları profesyonel şekilde gösterebilmeleri için ders içeriklerinin yeniden tasarlanarak iş yüklerinin azaltılması yoluna gidilebilir.

EXTENDED ABSTRACT

**Feedback And Correction Behavior Of The
Classroom Teachers During The Teaching Process
From The Perspective Of The Teacher Candidates**

*

Temel Topal
Giresun University

The feedback, which is expressed as informing the student whether the student has achieved the envisaged goals or acquired appropriate behaviors in the teaching process, also includes messages and explanations about the qualities of the activities. The learning-teaching process requires an effective communication and cooperation between teacher and student. There are many behaviors displayed by teachers in the organization of this communication and cooperation process. One of the most important of these behaviors, which are generally described as instructional behaviors of teachers, is feedback and correction behavior. Feedback and correction, which are generally used together in the teaching process, are of great importance in both individual and group teaching. The feedback and correction used together is of critical value in terms of correcting students' wrong learning in time. The purpose of feedback is to develop students' skills to give more qualified responses without repeating their mistakes. In this respect, all the messages, signs and explanations for providing information with the feedback provided to the student during the teaching process are important for the quality of the education. Since the teacher's cues, reinforcement and participation behaviors may not be sufficient and appropriate for all students, it is important to determine what students have learned and not learned during the teaching process. In this respect, feedback should be given to the student about the correctness or wrongness of their learning in order to achieve an effective learning.

This study, which aims to determine in what situations and how classroom teachers show feedback and correction behaviors in the teaching process, was carried out according to the scanning method, one of the descriptive research methods.

It is observed that classroom teachers generally exhibit feedback and correction behaviors in their lessons. These behaviors can be individual in situations where students have learning problems, as well as teacher behaviors towards the group and even to encourage them. It is also a striking point that the teachers try to make the students find their mistakes and to keep their learning requests alive and to carry out the teaching process patiently. However, it is seen that the process progresses with difficulty in crowded classrooms and teachers mostly prefer to give feedback for evaluation purposes. It is also seen that teachers prefer feedback and correction behaviors for the purpose of supporting learning and clarifying the subject, and in this respect, they prefer the repetition of the subjects. Although the teachers perform the feedback and correction individually, it is noteworthy that they mostly target the group. This situation can be evaluated as a result of the crowded classes as well as the similar learning problems of the students. Such classes make the teacher's job difficult and can affect the success of the process. In this study, it is seen that teachers encounter difficulties in crowded classrooms, in cases where individual feedback and correction are required, this situation sometimes interrupts and the process is carried out with the whole group.

The following results were obtained in this study, which aims to reveal in what situations and how classroom teachers display feedback and correction behaviors.

- Classroom teachers generally show their feedback and correction behavior at a high level.
- While teachers show more feedback and correction behaviors in mathematics lesson, this ratio decreases in Turkish and other lessons.
- Teachers' feedback and correction behaviors differ according to the number of students in the class. In small classes, feedback and correction is mostly done individually, while in crowded classes this happens for the group.

Based on the above results, the following recommendations have been developed.

- Designing classroom sizes at an ideal level can be beneficial in terms of the teaching process so that feedback and correction behaviors, which are an important teacher behavior towards increasing the quality of teaching, can be made for students with individual needs.

- In order for teachers to display feedback-correction and other instructional behaviors professionally, the course contents can be redesigned and workloads can be reduced.

Kaynakça / References

- Beydoğan, H. Ö. (2016). Öğretmen adaylarına yönelik dönüt-düzeltme algı ölçeği. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 297-314.
- Bloom, B. S. (2016). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme*. (Çev. D. A. Özçelik). Ankara: Pegem.
- Cole, P. G. ve Chan, L. K. S. (1994). *Teaching principles and practice*. Australia: Prentice Hall.
- Çalışkan, M. (2015). Etkili dönüt verme yolları. *Turkish Studies*, 11 (10), 417-430.
- Demirel, Ö. (2015). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Erişen, Y. (1997). Öğretim elemanlarının dönüt ve düzeltme davranışlarını yerine getirme dereceleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(3), 45-61.
- Fidan, N. (1996). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Alkım.
- Gökalp, M. (2016). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Gözütok, F. D. (2000). *Öğretmenliğimi geliştiriyorum*. Ankara: Siyasal.
- Hoşgörür, V. (2006). İletişim. *Sınıf Yönetimi*. (Ed: Z. Kaya), 149-179. Ankara: Pegem
- Kuran, K. (2005). Sınıfta öğrenme-öğretme sürecinin yönetimi. *Sınıf Yönetimi* (Ed: M. Şişman ve S. Turan), 77-101. Ankara: Pegem.
- Ocak, G. (2017). Doğrudan öğretim için öğretim stratejileri. *Etkili Öğretim Yöntemleri*. (Çev. Ed: M. B. Acat), 252-283. Ankara: Nobel.
- Oral, B. (2000). Öğretmen adaylarının algılarına göre ilköğretim sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışları. *Eğitim Araştırmaları*, 2, 59-64.
- Özçelik, D. A. (1987). *Eğitim programları ve öğretim*. Ankara: ÖSYM Yayınları No: 8.
- Öztürk, H. K. (2019). Araştırma modelleri ve türleri. *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*. (Ed: K. Yılmaz ve R. S. Arık), 75-100. Ankara: Pegem.
- Sarıtaş, M. (2011). Sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışlarını kullanma düzeyleri. *I. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi Bildiri Özetleri*, 322-354. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Sönmez, V. (1994). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı.
- Topal, T. (1999). *İlköğretim birinci kademe öğrenme-öğretme sürecinde öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme tekniklerini etkin kullanabilme düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Topal, T. (2020). Öğretmen adaylarının bakış açısından sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecinde gösterdikleri dönüt ve düzeltme davranışları. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(Eğitim ve Toplum Özel Sayısı), 6150-6166. DOI: 10.26466/opus.825157